

Vad är en plantskola?

Kunskap om plantskolor är viktigt för alla som är aktiva inom den gröna branschen. Innan jag började arbeta med trädkonsultation jobbade jag i många år med odling och försäljning av träd, vilket har gett mig ytterst stor respekt för svensk plantskoleindustri. För att lyfta plantskolornas betydelse kommer jag att i detta och de två nästkommande numren av Utemiljö skriva en serie om plantskolor. Först ska vi reda ut vad plantskolor egentligen är (detta nummer), därefter varför svensk plantskoleindustri står stark trots stor global konkurrens (nr 6/2025) och till sist kommer ett antal handfasta tips på hur man blir en bra växtbeställare (nr 7/2025).

Gustav Nässlander
vd Trädkontoret

Först och främst behöver vi reda ut uttrycket plantskola. Ordet skola syftar inte på skolans värld, utan på en verksamhet som skolar plantor. Att gräva upp en planta med rötterna och plantera om den kallas för omskolning, detsamma gäller om du flyttar en planta från en mindre kruka till en större. Därav har branschen fått sitt namn. Jag brukar försöka sammanfatta det mycket kort genom att säga att plantskolans syfte är att få fram växter av hög kvalitet som

kan levereras med ett så intakt rotsystem som möjligt. Tänk er ett träd som har fått stå fem–sex år i skogen; merparten av finrötterna skulle troligen återfinnas flera meter från stammen. Att gräva upp en så stor klump att man får med finrötterna vore omöjligt och att gräva av de grövre rötterna nära stammen för att hålla ned rotklumpens storlek skulle leda till att trädet tappade för mycket energi. För att kunna leverera stora träd omskolas därför dessa i plantskolan flera gånger under

årens lopp. Vid omskolning beskärs rötterna vilket inducerar rottillväxt från beskärningspunkterna. Detta leder till att ett väl omskolat träd har merparten av finrötterna nära trädets stam och därför kan levereras med ett intakt rotsystem och utan en alltför stor rotklump.

Ett hantverk – både förr och nu

Även om plantskolorna moderniseras och får mer och mer automatiserade processer är de sprungna ur en lång historik av

hantverk. Redan i det feodala Japan fanns det plantskolor som producerade stamträd och förädlade fram nya körsbärssorter, och ympning och beskärning finns dokumenterat i Europa sedan flera tusen år tillbaka. Många delar av plantskoleverksamheten är fortfarande ett hantverk, kanske framför allt det som rör beskärning men även förädling i form av till exempel ympning och okulering. Självklart försöker plantskolorna effektivisera sitt arbete med elektrifiering, digitalisering och nya maskiner. Men även om många plantskolor idag använder batteridrivna sekatorer så behöver en människa hålla i verktyget. Att välja ut vilken gren som ska bort och vilken som ska bestå tar flera år att lära sig. För att ympa bra och effektivt krävs ”rätta knycken” och hundratals timmar av övning. Möjligtvis kommer det en dag när både förädling och uppbyggnadsbeskärning kan utföras av en robot, men det ligger fortfarande många år bort.

Olika sorters plantskolor

Många förknippar nog ordet plantskola med odling av stamträd, men det finns självklart en bredd av plantskolor. Vissa fokuserar på att odla perenner, medan andra producerar ungpantor av träd och buskar från frö eller sticklingar på bara några månader. Det finns också de som specialiserar sig på förädling för att ta fram helt nya sorter och de som storskaligt producerar stamträd – en process som ibland kan ta ett decennium eller mer.

Inga snabba affärer...

Just den senare är mycket intressant ur ett affärsmässigt perspektiv. Att det tar så lång tid att få fram den färdiga produkten betyder att moderna, snabba affärsmodeller inte fungerar. Många trädplantskolor har börjat som enkla firmor som producerar några sorters rosor eller en handfull olika perenner, för att sedan med tiden skala upp och bli ett familjeföretag som producerar stora serier av träd som är salufärdiga först efter fem–sex år. Det krävs alltså tålmod både i hantverket och i att bygga upp den verksamhet som en plantskola är. Först när erfarenheten, hantverket och tidsperspektivet är på plats kan en plantskola bli riktigt stor och framgångsrik. ●

En trädrad i en plantskola som odlar så kallade solitärer i ett ovanjordiskt odlingsssystem.

Foto: Gustav Nässlander

omskolning av träd

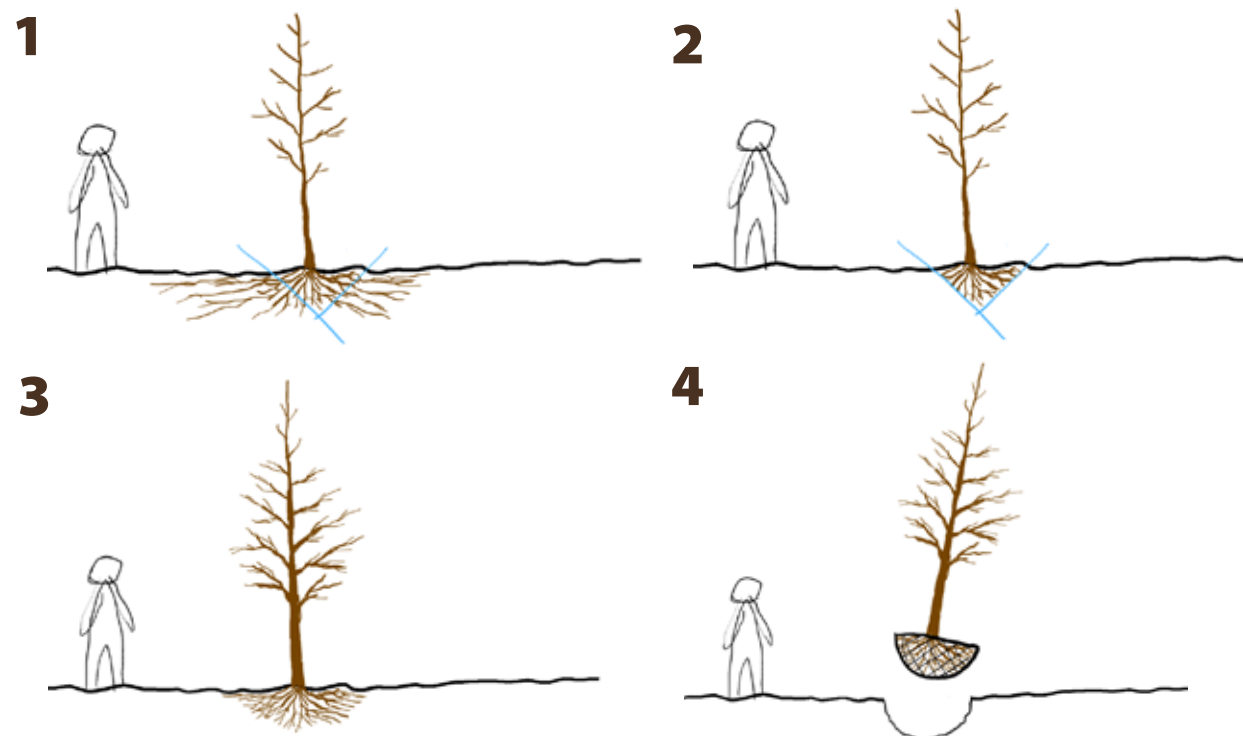

Illustration: Gustav Nässlander

Danskproducerad kvalitet
- Konstruerad för lång livslängd

HOAF Varmluftsbrennare

STENSALLE Rotorklippare

NESBO Ogräsbekämpning

NESBO
by **GMR**

www.nesbo.dk
www.gmr.dk